

держави – принципу правової держави, верховенства права та закону.

Досліджуване явище супроводжує людство на протязі усього часу його існування. Так, ще Платон вважав, що головним засобом втілення у життя своїх намірів будівництва ідеальної держави будуть ідеальні закони, що прийматимуться мудрими правителями. В епоху просвітництва вважалося достатнім знищивши старі закони, прийняти нові, і царство розуму буде досягнуто. Дивно, але ще й сьогодні багато людей і навіть політики помилково покладають на закон занадто великі сподівання у справі перебудови нашого суспільства.

Правовий ідеалізм ще інколи називають – правовий романтизм, фетишизм. Правовий ідеалізм відображає неадекватне ставлення до права, що передбачає перевищення його ролі у вирішенні суспільних проблем. Він виявляється у надмірних сподіваннях на те, що лише шляхом прийняття певного закону можна вирішити всі проблеми, при цьому не враховуються реальні передумови реалізації законів.

Так М. Требін зазначає, що *правовий ідеалізм* (фетишизм) – форма деформації правосвідомості, що виражається в абсолютизації ролі права і правових інститутів у регулюванні суспільних відносин.

Будь-які перетворення, що здійснюються в суспільстві, потребують надійного правового забезпечення. Без нього сподіватися на позитивні зрушення неможливо, про що наочно свідчить досвід розвинутих країн Заходу. Проте на право, закони не можна покладати завищені надії. Вони не всесильні і їм слід відводити лише те місце і ту роль, які випливають з їх об'єктивних можливостей. Безсилля законів, їх нездатність змінити ситуацію породжують той самий нігілізм: їх престиж падає разом з престижем влади. Націленість на розбудову демократичного суспільства, правової держави ще не є гарантією досягнення проголошених цілей. Перш за все потрібні соціальні, економічні заходи і закони. Лише спільна дія усіх цих факторів може дати бажаний результат. Окрім цього, належний політичний, суспільний та нормотворчий досвід дозволить подолати та розв'язати прояви правового ідеалізму.

Для правового ідеалізму властиво сприймати право як чудодійний засіб, здатний змінити світ, ошчасливити людей, створити досконале суспільство і державу. Правовий ідеалізм здається позитивним, але насправді є негативним, прихованим явищем у суспільстві. А суб'єктами, що продукують дане явище є індивід(пересічна особа, політики) або суспільство(його класи та групи). Проявом правового ідеалізму є повальна правотворчість, прагнення якнайшвидше законодавчо врегулювати всі сфери державного і громадського життя. Правовий ідеалізм призводить до прийняття непродуманих, скоростиглих політико-правових програм, далеких від життя правових концепцій, свідомо нездійснених законів, указів, постанов або окремих правових норм; прагнення за допомогою правового регулювання скоріше «бажане» зробити «дійсним» — без наявності для цього необхідних ресурсів.

Отже, правовий ідеалізм можна визначити як один із видів негативного стану (деформації) правової свідомості індивіда або суспільства, при якому у них утворюється помилкові уявлення, що виражаються у вірі в всесильність ролі права і правових інститутів та ідеальність нормативно-правових актів, їх стовідсоткову дієвість, здатність водночас вирішити усі існуючі проблеми та негаразди, що призводить до зневіри до державних органів і посадових осіб, неповаги до закону, зниження рівня правової культури, розвитку правового нігілізму.

У нашій країні потрібно більше приділяти уваги вирішенню проблеми правового ідеалізму, адже він породжує в людей скептичне ставлення до правових засобів вирішення життєвих ситуацій і невір'я в правові інститути взагалі. Надзвичайно важливо і необхідно подолати як правовий нігілізм, так і правовий ідеалізм, які живлять один одного.

Список використаних джерел:

1. Требін М.П. Правосвідомість громадян України: стан та види деформації – Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна – 844'2009 – Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – Випуск 23 – с.59-63
2. Матузов, Н. И. Правовой нигилизм и правовой идеализм как две стороны «одной медали» /Н. И. Матузов.//Правоведение. -1994. - № 2. - с. 3 - 16.
3. Козюбра М.І. Конституційний ідеалізм та конституційний нігілізм як прояви дефіциту правової культури // Наукові записки. Національний університет «Києво-Могилянська Академія». – Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – с. 3-7.
4. Матузов Н. И. Актуальные проблемы теории права.- Саратов, 2004. – с.188
5. Волинка К.Г. Теорія держави і права: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003 - с.198 -199

Прохватилова Тетяна Анатоліївна,
студентка 1 курсу ННІ№4 НАВС
Кіровоградське відділення

Науковий керівник: Тихомиров Д.О.
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Право займає важливе місце у взаємодії правовідносин, так як реалізується в правовідносинах, живе і діє в них. Правовідносини мають зв'язок з суспільством та державою, з системою права і законодавства

У зв'язку з стрімким розвитком суспільного життя виникла потреба у дослідженні нових правовідносин. Тема правовідносин відіграє важливе значення у житті кожної людини, бо майже постійно вона вступає в них.

Правовідносини - це особлива форма діяльності права. В суспільстві поділяються:

1. За функціональною спрямованістю норм права:

- регулятивні (коли поведінка суб'єкта правовідносин повністю відповідає нормам права, норми її регулюють).

Наприклад: правовідносини, пов'язані з придбання, використання земельних ділянок; цивільно-правові зобов'язання, трудові, сімейні та інші правовідносини.

- охоронні (виникають з факту неправомірної поведінки як негативна реакція держави на правопорушення у формі державного примусу).

Наприклад: правовідношення, в якому уповноважений суб'єкт стягує з пішохода штраф за перехід вулиці у невстановленому місці.

2. За рівнем індивідуалізації суб'єктів:

- відносні, в них точно визначені права і обов'язки учасників так само, як і самі учасники.

Наприклад, кредитор і боржник, покупець і продавець, суддя і підсудний; правовідносини, пов'язані з різними угодами, передбаченими нормами цивільного права.

- абсолютні — в цих правовідносинах визначена лише одна сторона — уповноважена, а всі інші ("всякий і кожний") є зобов'язаними відносно цієї особи.

Наприклад, власник майна, а всі інші особи зобов'язані утримуватись від порушення його права власності. Те саме можна сказати і про право на життя.

Ці два види правовідносин можна назвати **конкретними**. Їх завдання — обслуговувати повсякденні потреби, запити, інтереси людей. Такі відносини безперервно виникають, змінюються і припиняються.

- загальнорегулятивні відносини, що, на відміну від конкретних, виражають юридичні зв'язки більш високого рівня між державою і громадянами.

Характеризуються наступними ознаками:

- ✓ виникають головним чином на підставі норм Конституції та інших фундаментальних нормативно-правових актів (наприклад, Кримінального кодексу);

- ✓ носять загальний, а не індивідуалізований і деталізований характер;

- ✓ є постійними або досить тривалими; опосередковують найважливіші, основоположні суспільні відносини;

- ✓ виражають загальне правове положення (статус) суб'єктів; виникають безпосередньо із самих законів;

- ✓ є первинними, базовими, служать передумовою для виникнення і функціонування різноманітних конкретних відносин.

3. За галузями права:

- конституційні (відносини громадянства в Україні, що регулюються нормативно-правовими актами конституційного права - Конституцією України та Законом України про громадянство);

- шлюбно-сімейні (аліментні відносини в Україні, що регулюються Сімейним кодексом [11, с. 375-377]);

- адміністративні (відносини порядку сплати штрафу, що регулюються Кодексом про адміністративні правопорушення України.);

- кримінально-процесуальні (кримінально-правових відносин є відносини відповідальності за крадіжку, що регулюються Кримінально-процесуальним кодексом України)

- трудові (відносини за трудовим договором, що регулюються основним нормативно-правовим актом трудового права - Кодексом законів про працю);

- цивільно-правові (відносини купівлі-продажу в Україні, що регулюються основним нормативно-правовим актом цивільного права - Цивільним кодексом України).

4. За галузевою ознакою:

- матеріальні правовідносини виникають на основі норм матеріального права і регулюють суспільні відносини безпосередньо.
- процесуальні правовідносини виникають на основі норм процесуального права і носять організаційний характер.

5. За кількістю суб'єктів:

- прості (беруть участь два суб'єкти)

Наприклад: правовідношення, що виникає із договору позики.

- складні (правовідносини між трьома і більше суб'єктами)

Наприклад, судові засідання, сторонами якого можуть бути суд, обвинувачений, захисник, свідки, експерти.

6. За розподілом прав і обов'язків між суб'єктами:

- односторонні, кожна сторона має або лише права, або лише обов'язки. Наприклад, громадянин зобов'язується сплачувати податки, а держава має право їх отримувати; договір дарування, згідно з яким у однієї сторони є лише суб'єктивне право (вимагати передачі подарованої машини, будівлі тощо), а у іншої — лише обов'язок (передати подарунок).

- двосторонні, кожна сторона має і права, і обов'язки

Наприклад, навчання студента у вищому навчальному закладі є правовідношенням, у якому кожна з сторін (студент і вищий навчальний заклад) мають стосовно один одного як права, так і обов'язки.

- багатосторонні, участь у них трьох чи більше сторін і наявність у кожної з них прав і обов'язків стосовно одна до одної. У таких правовідносинах кожному суб'єктивному праву однієї сторони відповідає суб'єктивний юридичний обов'язок іншої.

Наприклад, будь-яка цивільно-правова угода, у якій, крім двох основних сторін, бере участь третя сторона — посередник.

Односторонніми і двосторонніми правовідносинами також називають відносини, в яких бере участь відповідно один суб'єкт (наприклад, заповіт або дарування є односторонньою угодою), або два чи більше (купівля-продаж тощо).

7. За волевиявленням сторін:

- договірні, для виникнення цих правовідносин потрібна згода як уповноваженої, так і зобов'язаної сторін

Наприклад: договір найму житлового приміщення.

- управлінські, для виникнення їх потрібна згода лише однієї уповноваженої сторони

Наприклад: накладання адміністративного стягнення.

8. За тривалістю у часі :

- короткострокові (купівля-продаж)
- довготривалі (шлюб, громадянство).

9. За характером обов'язку:

- Правовідносини пасивного типу виникають на основі забороняючих норм, що виражають статичну, закріплюючу функцію права (правовідносини власності).

Наприклад, правовідносини власності передбачають заборону зазіхання на майно з боку інших осіб (забороняюча норма).

- Правовідносини активного типу виникають на основі зобов'язальних та уповноважуючих норм і виражають динамічну функцію права (податкові правовідносини - обов'язок сплатити конкретну суму податку).

Отже, розглянувши правовідносини, можна зробити висновок, що їх можна розподілити за функціональною спрямованістю норм права, рівнем індивідуалізації суб'єктів, галузями права, галузевою ознакою, кількістю суб'єктів, розподілом прав і обов'язків між суб'єктами, волевиявленням сторін, тривалістю у часі, характером обов'язку.

Список використаних джерел:

1. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права: Навчальний посібник/ С. Л. Лисенков. - К.: Юрискон-сульт: КНТ, 2006. - 355 с.
2. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко "Теорія держави і права" Академічний курс. Підручник. Київ. Юрінком Інтер. 2006

3. Основи теорії держави і права: Навчальний посібник для вузів/ Т.І. Бабак, О.Д. Брайченко, К.В. Манжул, Л.В. Сорока; М-во освіти і науки України, Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2004. - 89 с.

**Ремез Олена Леонідівна, слухач
магістратури ННІ №4 НАВС
Науковий керівник: Тихомиров Д.О.
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук**

ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ВИД ДЕВІАНТНОЇ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ

В останні роки девіантна поведінка, що розуміється як порушення соціальних норм, придбала масовий характер і поставила цю проблему в центр уваги соціологів, соціальних психологів та медиків. Звичайно, суспільство не може довго залишатися в такому положенні. Девіантна поведінка значної маси населення втілює сьогодні найбільш небезпечні для країни руйнівні тенденції.

Девіантна поведінка (від лат. *Deviatio* – відхилення) – поведінка, що порушує соціальні норми певного суспільства та виражається у вчинках, поведінці (діях або бездіяльності) як окремих індивідів, так і соціальних груп, що відступають від установлених законодавчо або сформованих у конкретному соціумі загальноприйнятих норм, правил, принципів, зразків, звичаїв, традицій [1, с. 8].

Як суб'єкт соціальних відносин особистість характеризується соціальною активністю, здатністю впливати на оточення, змінюючи його і себе. Причому активна діяльність особистості лише тоді є продуктивною, коли вона узгоджується з культурними надбаннями суспільства, коли її поведінка взаємопов'язана з оточуючими і має соціальний характер.

Діяльність і поведінка особистості детермінується, тобто обумовлюється, обмежується не лише внутрішнім механізмом мотивації, взаємодії потреб, інтересів, цінностей особистості. Ззовні на поведінку людини впливають наявні у суспільстві норми.

За своїм характером соціальна поведінка може бути найрізноманітнішою: альтруїстичною або егоїстичною, законослухняною або протизаконною, серйозною або легковажною.

У жодному суспільстві неможливо провести лінію і просто розділити всіх на тих, хто відхиляється від норм, і тих, хто їх дотримується. Унаслідок різноманітних причин духовного, економічного, політичного характеру в суспільстві завжди є люди з девіантною поведінкою.

На формування девіантної поведінки дуже впливає стан інституціональних форм суспільства, їхня суперечливість. Наприклад, погана робота системи торгівлі сприяє поширенню спекуляції. Бюрократизм, сам будучи відхиленням від норми, сприяє появі різних девіацій, у тому числі господарських злочинів, викликає соціальну напруженість тощо.

Істотний вплив на формування поведінки, що відхиляється, роблять такі соціально-психологічні особливості людей як національна нетерпимість, брутальність і невірноваженість, самовпевненість, марнославство, кар'єризм, низький рівень самоконтролю [2, с. 88].

Девіантна поведінка як соціальне явище має певне історичне коріння, характеризується стійкістю і масовістю. Різноманітність соціальних норм, що діють в суспільстві – моральних, релігійних, естетичних, політичних, правових та інших – тягне за собою різноманітність девіацій (соціальних відхилень). З часом як соціальні норми і правила, так і соціальні відхилення зазнають змін. Те, що раніше вважалося девіацією, може перетворитися на норму поведінки і навпаки. Виникнення нових „соціальних” законів та правил тягне за собою і нові види девіацій. Тому соціальна оцінка відхилень повинна здійснюватися з моніторингу історичних позицій і носити конкретний характер.

Наприкінці XIX і початку XX століття були поширені біологічні та психологічні трактування причин девіації. Італійський лікар Цезаре Ломброзо вважав, що існує прямий зв'язок між злочинною поведінкою і біологічними особливостями людини. Особливе значення він надавав рисам обличчя. Американський лікар і психолог Вільям Шелдон підкреслював важливість будови тіла. Прихильники психологічного трактування пов'язували девіацію з психологічними рисами (нестійкістю психіки, порушенням психологічної рівноваги і т. п.) [3, с. 69-70].

Розгорнуте соціологічне пояснення девіації вперше дав Б. Дюркгейм. Він пропонує теорію аномії, яка розкриває значення соціальних і культурних факторів. За Дюркгеймом, основною причиною девіацій є аномія, буквально „відсутність регуляції”, „безнормність”. По суті аномія — це стан дезорганізації суспільства, коли цінності, норми, соціальні зв'язки або відсутні, або стають хиткими і суперечливими.

Один із засновників теорії структурного функціоналізму американський соціолог Р. Мертон